

„Pamiętajmy o Bohaterach”

czyli historia zapisana w lasach

Regionalna Dyrekcja
Lasów Państwowych w Łodzi

Dziennik
ŁÓDZKI

***„Przechodniu powiedz Polsce,
żeśmy polegli wierni w jej służbie”***

Sentencja z Polskiego Cmentarza Wojennego
na Monte Cassino

„Pamiętajmy o Bohaterach”

czyli historia zapisana w lasach

**Prezentujemy ponad 50 Miejsc Pamięci Narodowej
znajdujących się na terenie Regionalnej Dyrekcji
Lasów Państwowych w Łodzi, wybranych wspólnie
przez redakcję „Dziennika Łódzkiego” i Regionalną
Dyrekcję Lasów Państwowych w Łodzi.**

**Regionalna Dyrekcja
Lasów Państwowych w Łodzi**

**Dziennik
ŁÓDZKI**

SPIS TREŚCI

1. Słowem wstępu
2. Konkurs „Pamiętajmy o Bohaterach”
3. Obszar działania Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi
4. Lista Miejsc Pamięci Narodowej biorących udział w konkursie, do których odwiedzenia i poznania historii zachęcają organizatorzy

NADLEŚNICTWO BEŁCHATÓW

- Pomnik ofiar niemieckiej zbrodni w Kalisku
- Miejsce pamięci ofiar niemieckiego okupanta rozstrzelanych w 1941 r., w leśnictwie Podlesie
- Grób żołnierza, który zginął w pierwszych dniach II wojny światowej, w okolicach miejscowości Pytowice

NADLEŚNICTWO BRZEZINY

- Cmentarz mariawicki w Woli Cyrusowej
- Cmentarz parafialny w Brzezinach
- Mogiła zbiorowa mieszkańców Łodzi zamordowanych w czasie II wojny światowej w lesie wiączyńskim

NADLEŚNICTWO GOSTYNIN

- Pomnik w Gaśnie
- Mogiła 16 powstańców styczniowych we wsi Krzywie
- Mogiła w Krańnicy

NADLEŚNICTWO GROTNIKI

- Pomnik w lesie Lućmierskim
- Cmentarz z I wojny światowej w lesie Krogulec

NADLEŚNICTWO KOLUMNA

- Makieta samolotu bombowego PZL – P.37B „Łoś” z 212 eskadry bombowej numer boczny 72.16 upamiętniająca jego szczęśliwe lądowanie 4.09.1939 r. po zestrzeleniu, miejscowość Dłutówek
- Mogiła zbiorowa i pomnik na cmentarzu parafialnym w Sędziejowicach
- Pomnik w Marzeninie poświęcony pamięci 9 nieznanym Polaków, rozstrzelanych przez żołnierzy hitlerowskich 17 września 1941 r.

NADLEŚNICTWO KUTNO

- Zbiorowa mogiła powstańców styczniowych przy Sanktuarium Matki Bożej w Głogowcu
- Cmentarz wojenny żołnierzy Wojska Polskiego poległych we wrześniu 1939 r. na Rydwanie (Guźnia)

NADLEŚNICTWO ŁĄCK

- Pomnik pamięci ppor. Henryka Józwiaka „Groźnego” przy ul. Rogatki Gostynińskie
- Miejsce pamięci „Wola Łącka” – pomnik na terenie leśnictwa Łąck oddział 208 I
- Miejsce pamięci „Łąck” – pomnik ku czci 43 mieszkańców Łącka i okolicznych miejscowości, których zamordowali hitlerowcy

NADLEŚNICTWO OPCZNO

- Szaniec Hubala – leśnictwo Królówka, oddz. 46 m, gmina Poświętne
- Pomnik AK w Kowalowie
- Łuby Sobieńskie – miejsce spalenia zwłok partyzantów z oddziału „Błysk” przez hitlerowców
- Grób żołnierza Armii Krajowej w Białaczowie
- Pomnik powstańców styczniowych w Prymusowej Woli
- Pomnik powstańców styczniowych poległych w walce z Moskałami w bitwie pod Buczkiem

NADLEŚNICTWO PIOTRKÓW TRYBUNALSKI

- Kamienny obelisk i krzyż na miejscu gajówki w Łęczynie
- Kamienny obelisk i krzyż na miejscu gajówki w Korytnicy
- Kamienny obelisk i krzyż na miejscu gajówki „Zapałówka”

NADLEŚNICTWO PŁOCK

- Zbiorowa mogiła z lat 1940-1945 w brwileńskim lesie, Brwilno
- Pomnik 64 żołnierzy polskich poległych we wrześniu 1939 r. w Kozłowie

NADLEŚNICTWO PODDĘBICE

- Obelisk upamiętniający miejsce upadku samolotu RWD Czapla i śmierci pilotów z 33 Eskadry Obserwacyjnej Armii „Poznań” – leśnictwo Jamno
- Pomnik poświęcony mieszkańcom Księżej Wólki rozstrzelanych 6 IX 1939 r. przez żołnierzy niemieckich
- Kapliczka upamiętniająca powstańca styczniowego Rafała Siemiątkowskiego, który zginął zabity przez Kozaków. Leśnictwo Reduchów, w oddz. 900 f.

NADLEŚNICTWO PRZEDBÓRZ

- Pomnik partyzantów Armii Krajowej na „Diablej Górze” w okolicach Klewa
- Obelisk w pobliżu Bulianowa upamiętniający zagładę rodziny Olszewskich, rozstrzelanych przez Niemców za ukrywanie dwóch rodzin żydowskich
- Krzyż partyzancki w Reczkowie, który wystawili powstańcy styczniowi ku czci poległych współtowarzyszy

NADLEŚNICTWO RADOMSKO

- Miejsca obozowania powstańców w Bakowej Górze
- Pomnik w Patrzykowie poświęcony bojownikom w walce z hitlerowskim okupantem
- Pomnik Plewińskich usytuowano przy leśniczówce Strzałków

NADLEŚNICTWO RADZIWIŁÓW

- Pomnik powstańców styczniowych w Bolimowie, miejscowość Joachimów Mogiły
- Cmentarz w leśnictwie Młodzieszyn – 4 mogiły polskich żołnierzy armii „Poznań” i „Pomorze” poległych w trakcie „Bitwy nad Bzurą”

NADLEŚNICTWO SKIERNIEWICE

- Mogiły żołnierzy Armii Krajowej rozstrzelanych przez Niemców. Leśnictwo Grabina oddział 159a
- Miejsce Pamięci Narodowej (leśnictwo Zwierzyniec, oddział 249c) – upamiętniające mord 20 mieszkańców Skierniewic rozstrzelanych przez hitlerowców

- Cmentarz z okresu I wojny światowej w Cielądzu, w leśnictwie Ryłsk, oddział 130a

NADLEŚNICTWO SMARDZEWICE

- Pomnik poświęcony żołnierzom poległym w boju stoczonym dnia 25 maja 1944 roku z niemieckimi oddziałami pacyfikacyjnymi pod miejscowością Kolonia Unewel, przy podleśniczówce Tresta
- Pomnik poświęcony partyzantom z oddziału 25 Pułku Piechoty AK „Zryw” poległych śmiercią bohaterów w krwawej walce z Niemcami w dniu 15 maja 1944 roku – Tresta Rządowa, w lesie nad brzegiem Zalewu Sulejowskiego

NADLEŚNICTWO SPAŁA

- Grób powstańca styczniowego w sąsiedztwie biura Nadleśnictwa Spała, leśnictwo Borki
- Pomnik poświęcony powstańcom styczniowym w Brenicy
- Dom Pamięci Walki i Męczeństwa Leśników i Drzewiarzy Polskich im. Adama Loreta w Spale

NADLEŚNICTWO WIELUŃ

- Pomnik upamiętniający bitwę pod Rudnikami z 22 kwietnia 1863 r., leśnictwo Budziaki, oddział 95b, przy drodze krajowej nr 43 relacji Dziętrzynki – Dalachów
- Pomnik upamiętniający walki z 1 i 2 września 1939 r., w Załęczu Wielkim, przy moście na Warcie
- Kamień upamiętniający śmierć 21 żołnierzy z 1. batalionu 72. Pułku Piechoty, 28. Dywizji Piechoty Armii „Łódź” przy drodze relacji Wieluń – Łask
- Symboliczna mogiła poległego ułana – Lucjana Pucyka, leśnictwo Niżankowice, rezerwat Węże

NADLEŚNICTWO ZŁOCZEW

- Mogiła powstańców z 1863 roku w leśnictwie Pyszków – miejscowość Lipno
- Krzyż i tablica upamiętniająca bohaterską śmierć powstańców 1863 r. w leśnictwie Oraczew na północ od dworu w Kliczkowie Małym

5. Strona Konkursowa

SŁOWEM WSTĘPU

Szanowni Państwo,

oddajemy w Wasze ręce e-booka, opracowanego wspólnie z Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Łodzi. Jest to przewodnik po Miejscach Pamięci Narodowej w naszym regionie. Gorąco zachęcamy do zapoznania się z opisem poszczególnych Miejsc Pamięci i odwiedzenia chociaż jednej spośród rozszanych po lasach pamiątek przeszłości, tak drogich polskiemu sercu. Gdziekolwiek mieszkamy, na pewno jedną z nich odnajdziemy w pobliżu, ale możemy też wybrać bardziej odległą, kierując się opisem, który szczególnie przyciągnął naszą uwagę. Będąc na miejscu, wsłuchajmy się, o czym szumią drzewa – niemi świadkowie wielu ludzkich tragedii rozgrywających się na tle ważnych wydarzeń historycznych.

Wielu, bardzo wielu z nas lubi odwiedzać lasy. Jedni interesują się leśną przyrodą, fotografują i podglądają zwierzęta czy podziwiają rośliny, inni uprawiają biegi albo nordic walking, jeszcze inni po prostu lubią spacerować w leśnym otoczeniu i dobrze im się wypoczywa, wędrując w cieniu drzew.

Mówimy często, że lasy to nasze narodowe bogactwo i jest w tym głęboka prawda. Leśnicy świadomi są wielkiej odpowiedzialności za powierzone im lasy. To, jak wyglądają, jakim są bogactwem, zawdzięczają swoim poprzednikom, z których wielu w niespokojnych czasach oddało życie w walce za Ojczyznę. Leśnicy każdego dnia kontynuują ich dzieło, nie dopuszczając do tego, by ich ofiara była nadaremna. Los naszych przodków jest dla nas zobowiązaniem i dlatego dbanie o powierzone im lasy, a w nich kilkaset Miejsc Pamięci, traktują jako swoją powinność.

W lasach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi szczególnie dużo jest pamiątek związanych z powstaniem styczniowym, a także z walkami i okupacją w czasie I i II wojny światowej. Czasami są to nagrobne płyty pojedynczych lub zbiorowych mogił albo tablice pamiątkowe, innym razem ukryte wśród drzew kapliczki i krzyże, niekiedy pomniki i symboliczne miejsca zbiorowej pamięci, takie jak słynny Szaniec Hubala pod Anielinem, w miejscu, gdzie przypuszczalnie zginął legendarny major Hubal. Są też miejsca, gdzie przed oczami staje nam straszliwa groza hitlerowskiej okupacji, jak w Lućmierskim Lesie pod Zgierzem, gdzie rozstrzelano tysiące niewinnych ludzi. Są i pamiątki całkiem niezwykłe, jak makieta samolotu „Łoś” w miejscu, gdzie rozbił się polski bombowiec, w lesie pod Pabianicami.

Odnajdźmy te miejsca, zapoznajmy się z ich historią, oddajmy cześć bohaterom polskiej drogi do niepodległości. Pamiętajmy o Bohaterach. Temu ma służyć nasz e-book, będący przewodnikiem po leśnych Miejscach Pamięci Narodowej. Warte odwiedzin Miejsca Pamięci podzielone zostały pod względem lokalizacji w poszczególnych nadleśnictwach. Do wielu z nich jest wygodny dojazd, większość ma podane współrzędne GPS i nie sposób nie odnaleźć ich w leśnym ustroniu. Najwięcej takich miejsc jest w Nadleśnictwie Opoczno, na wschodzie województwa, ale nie ma takiego Nadleśnictwa, gdzie nie byłoby chociaż kilku wojennych mogił. A zatem – w drogę!

Regionalna Dyrekcja
Lasów Państwowych w Łodzi

Dziennik
ŁÓDZKI

Konkurs

„Pamiętajmy o Bohaterach”

Od kilku lat, wspólnie z Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Łodzi, ogłaszamy jesienią konkurs „Pamiętajmy o Bohaterach”. Zachęcamy naszych Czytelników, aby odwiedzili ważne dla nas wszystkich, rozsiane po lasach, Miejsca Pamięci Narodowej.

Aby wziąć udział w naszym konkursie, należy odwiedzić jedno z Miejsc Pamięci Narodowej znajdujących się na terenie podległym Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi, uczcić pamięć poległych bohaterów, zrobić zdjęcie z tej wizyty przedstawiające uczestników w Miejscu Pamięci Narodowej i przesłać je za pośrednictwem formularza na stronie internetowej www.dzienniklodzki.pl/miejscapamieciwlasach.

W konkursowym formularzu należy też odpowiedzieć w kilku zdaniach na pytanie konkursowe: „**Dlaczego warto pamiętać o bohaterach?**”. Przy okazji polecamy również wirtualną wizytę na serwisie dostępnym pod adresem internetowym www.dzienniklodzki.pl/miejscapamieciwlasach. Znajdziemy tam dużo ciekawych informacji historycznych, inspirujących do organizowania wycieczek śladami bohaterów naszej historii.

Uczestnikami naszego konkursu mogą zostać uczniowie szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych wraz opiekunem szkolnym (np. nauczycielem, opiekunem koła naukowego lub drużyny harcerskiej), osoby dorosłe oraz mogą to być również dzieci i młodzież wraz rodzicami lub opiekunami prawnymi.

Posłuchajmy leśników

Posłuchajmy apelu leśników i podczas wizyty w Miejscu Pamięci Narodowej **nie zapalajmy zniczy w lesie** – często stanowią one zagrożenie dla zwierząt i szybko zmieniają się w śmieci. Z tych samych powodów zrezygnujmy z wiązańek ze sztucznych kwiatów. Jeśli chcemy udekorować Miejsce Pamięci, możemy przygotować ozdobę z kwiatów ciętych oraz ekologicznych materiałów: kasztanów, żołądzi, kolorowych liści i suchych traw.

*Obszar działania
Regionalnej Dyrekcji
Lasów Państwowych
w Łodzi*

Nadleśnictwo Bełchatów

Pomnik ofiar niemieckiej zbrodni w Kalisku

To miejsce upamiętniające zbrodnię na dwunastu cywilach, których oskarżono o to, że postrzelili konia należącego do oddziałów Wehrmachtu.

Historia tej zbrodni ujrzała światło dzienne, ponieważ był z nimi trzynasty mężczyzna, który został jedynie zraniony i udawał martwego. Po kilku godzinach udało mu się doczołgać do najbliższego gospodarstwa, gdzie się nim opiekowano. Potem okazało się, że koń został postrzelony z broni wojskowej i cywile nie mogli tego zrobić.

LOKALIZACJA:

51°15'23.2"N 19°24'46.3"E

X: 376720.46 Y: 528802.02

Miejsce pamięci ofiar niemieckiego okupanta rozstrzelanych w 1941 r., w leśnictwie Podlesie

Do tutejszego lasu przywieziono samochodem dziesięciu cywili, aby wykonać na nich egzekucję. Do dnia dzisiejszego nie ustalono tożsamości tych osób. Niedaleko miejsca zbrodni przechodziła starsza kobieta, mieszkanka wsi Lubiec, która zainteresowana hałasami dochodzącymi z lasu, podeszła bliżej, co skończyło się dla niej tragicznie, bo zginęła jako jedenasta osoba. W tym samym czasie, nieco dalej, dwóch pracowników leśnych wykonywało prace gospodarcze i usłyszało samochód wjeżdżający do lasu. Ukryci w gąszczu młodnika obserwowali egzekucję, dzięki czemu historia tego wydarzenia przetrwała do dziś.

LOKALIZACJA:

51°23'32.6"N 19°08'56.3"E X: 391763.21 Y: 510362.67

Grób żołnierza z II wojny światowej

Grób żołnierza, który zginął w pierwszych dniach II wojny światowej, w okolicach miejscowości Pytowice.

POŁOŻENIE:

51°11'28.4"N 19°25'45.0"E X: 369474.02 Y: 529982.18

Nadleśnictwo Brzeziny

Cmentarz mariawicki w Woli Cyrusowej

Cmentarz mariawicki w Woli Cyrusowej – cytat z tablicy: „Miejsce wiecznego spoczynku 78 żołnierzy 19 Pułku i 2 DAK Wołyńskiej Brygady Kawalerii 30 PP

28 DP i 30 PP 10 DP Armii Łódź, poległych w walce z hitlerowskim najeźdźcą 8-9 września 1939 roku pod Wolą Cyrusową”.

Cmentarz parafialny w Brzezinach

Cmentarz ten jest miejscem pochówku m.in. powstańców styczniowych (mogiła zbiorowa brzezinian poległych w bitwie pod Dobrą oraz grób kpt. Józefa Skrzyńskiego, który zginął, walcząc pod Ko-

łacinem w lipcu 1863 roku) i ofiar II wojny światowej: żołnierzy poległych w trakcie kampanii wrześniowej, żołnierzy Armii Krajowej oraz ofiar terroru okupanta niemieckiego z 1941 roku.

POŁOŻENIE:

GPS: 51°48'06" N, 19°44'69" E

Mogiła zbiorowa mieszkańców Łodzi zamordowanych w czasie II wojny światowej w Lesie Wiączyńskim

Las Wiączyński kryje szczątki osób zwiezionych tutaj z więzienia policyjnego w Radogoszczu, z aresztów policji i gestapo w Łodzi oraz Pabianicach, z niemieckich sądów doraźnych w Łodzi, a także więźniów obozu pracy pracujących niewol-

niczo przy budowie węzła kolejowego Łódź-Olechów. W roku 1944 Niemcy rozkopali leśne mogiły i spalili zwłoki pomordowanych w celu zatarcia śladów zbrodni.

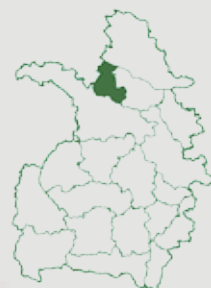
POŁOŻENIE:

LAS WIĄCZYŃSKI, ODDZIAŁ 154 B;

GPS: 51°47'45" N, 19°38'43" E

Nadleśnictwo Gostynin

Pomnik w Gaśnie

Pomnik ten upamiętnia największą bitwę powstania styczniowego, jaka miała miejsca w powiecie gostynińskim (12 marca 1863 roku). W tym

miejscu pochowano 49 powstańców. W stulecie wybuchu powstania wybudowano pomnik z tablicą pamiątkową.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO DRZEWCE, ODDZIAŁ 192K, MIEJSCOWOŚĆ GAŚNO;

GPS: 52°25'11.8"N 19°30'08.3"E

Mogiła 16 powstańców styczniowych we wsi Krzywie

Powiat gostyniński odegrał ważną rolę w okresie powstania styczniowego. Tutaj formowały się oddziały i partie powstańcze, zgrupowane w czterech formacjach pod dowództwem: Władysława Orłow-

skiego, Józefa Łakińskiego, Ludwika Oborskiego i Emeryka Syrewicza, które w sumie liczyły około 3 tysięcy ludzi.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO CHOINEK, WIEŚ KRZYWIE; GPS 52°28'3.37" N 19°23'46.28" E

Mogiła w Kraśnicy

Mogiła w Kraśnicy to miejsce pochówku 42 Polaków rozstrzelanych przez Niemców 25 kwietnia 1940 roku. Wśród rozstrzelanych rozpoznano zale-

dwie dziewięć osób. Powodem egzekucji był udział tych osób w działalności partyzanckiej oraz pomoc udzielana przez nich żołnierzom podziemia.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO DRZEWCZE, ODDZIAŁ 184C, MIEJSCOWOŚĆ KRAŚNICA;

GPS: 52° 24'42.60"N 19° 29'34.21" E

Nadleśnictwo Grotniki

Pomnik w Lesie Lućmierskim

Symboliczny pomnik ofiar pomordowanych przez hitlerowców postawiono przy drodze krajowej nr 91 w miejscowości Lućmierz, natomiast w głębi lasu znajduje się pomnik stu straconych oraz mogiła.

W Lesie Lućmierskim pogrzebano m.in. stu Polaków, rozstrzelanych 20 marca 1942 roku w Zgierzu. Była to jedna z największych egzekucji publicznych

Podczas masowych egzekucji ginęli głównie Polacy, ale ofiarami byli również Żydzi i niemieccy antyfaszyści, a także pacjenci szpitala psychiatrycznego w Kochanówce. Najwięcej osób zamordowano w części lasu zwanej Cegielnią, położonej przy drodze do Grotnik.

Oprawcami byli żołnierze oddziału konnego SS, stacjonującego w majątku Lućmierz, a także funk-

na terenie tzw. Kraju Warty, a zastosowano ją jako odwet za zastrzelenie dwóch funkcjonariuszy gestapo przez sierżanta Wojska Polskiego Józefa Mierzyńskiego.

W latach 1939-1942 przy trasie ze Zgierza do Ozorkowa dokonano mordu około 30 tysięcy osób.

cjonariusze 31. Batalionu Policji Ochronnej oraz gestapowcy, którzy torturowali skazanych na śmierć w willi Anteckiego i Bartczaka. Świadkiem kaźni był mieszkający nieopodal willi długoletni gajowy lasów lućmierskich – Stanisław Witczak.

POŁOŻENIE:

PRZY DRODZE KRAJOWEJ NR 91 W MIEJSCOWOŚCI LUĆMIERZ
I KILKASET METRÓW DALEJ, W GŁĘBI LASU

Cmentarz z okresu I wojny światowej w Lesie Krogulec

Cmentarz z I wojny światowej w Lesie Krogulec jest miejscem spoczynku 167 Niemców (mogiły pojedyncze i zbiorowe) oraz 149 Rosjan (mogiły zbiorowe).

W lesie tym starli się na bagnety żołnierze niemieccy, którzy zajęli już Zgierz, z żołnierzami rosyjskimi, którzy cofali się, aby bronić Łodzi.

W spisie poległych ze strony niemieckiej są również nazwiska Polaków, którzy zostali wcieleni do 141. Chełmińskiego i 61. Pomorskiego Pułku Piechoty.

Cmentarz powstał z inicjatywy Niemców dwa lata po Bitwie Łódzkiej (około 1916 roku).

POŁOŻENIE:
CMENARZ ZNAJDUJE SIĘ OD STRONY UL. CEGIELNANEJ W ZGIERZU

Nadleśnictwo Kolumna

Makieta samolotu bombowego PZL - P.37B „Łoś” w pobliżu miejscowości Dłutówek

Samolot z 212 eskadry bombowej o numerze bocznym 72.16, pod dowództwem ppor. obs. Kazimierza Dzika, miał za zadanie bombardowanie niemieckich kolumn zmotoryzowanych w rejonie Wielunia. Zadanie to wykonywał wraz z dwoma innymi samolotami: PZL P.37 B Łoś nr boczny 72.43 i PZL P.37 B Łoś nr boczny 72.91. Niedługo po starciu klucz Łosi został przechwycony przez osiem Messerschmittów BF109D. W czasie walki powietrznej samolot doznał poważnych uszkodzeń – zapalił się silnik i skrzydłowy zbiornik paliwa. Załódze udało się zrzucić bomby, a samolot wylądował przymu-

sowo w rejonie wsi Dłutówek na terenie młodego lasu, w odległości około 6 km od wsi Ślądkowice. Przed lądowaniem z płonącego samolotu wyskoczyło dwóch członków załogi – kpr. strz. Aleksander Danielak i Konstanty Gołębiowski. Uratowali się, mimo że w czasie opadania na spadochronach byli ostrzeliwani przez Niemców. Uratowali się również dwaj pozostali członkowie załogi: ppor. obs. Kazimierz Dzik – samodzielnie, zaś ppor. pil. Feliksa Mazaka wydostano z płonącego samolotu z pomocą miejscowych chłopców Piotra Olkusza i Edwarda Szymaka.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO DŁUTÓW, ODDZIAŁ 232I, MIEJSCOWOŚĆ DŁUTÓWEK;
GPS: 51°32'49,6"N, 19°21'30,8"E

Mogiła zbiorowa i pomnik na cmentarzu parafialnym w Sędziejowicach

Mogiła zbiorowa i pomnik upamiętniają bitwę, jaka rozegrała się 26 sierpnia 1863 roku w miejscu obecnego cmentarza. Doszło tutaj do zwycięskiego starcia oddziału powstańczego pod dowództwem generała Edmunda Taczanowskiego z rosyjskim oddziałem pościgowym rotmistrza von Grabbego.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO
SĘDZIEJOWICE;
GPS: 51°30'35,3"N,
19°01'23,8"E

Pomnik w Marzeninie poświęcony pamięci 9 nieznanych Polaków, rozstrzelanych przez żołnierzy hitlerowskich 17 września 1941 roku

Rozstrzelanych wybrano spośród stu aresztowanych mieszkańców wioski i dziesięciu nieznanych więźniów przywiezionych z łódzkiego więzienia przy ul. Kopernika.

Był to odwet za pożar we wsi czterech stogów siana.

Pomnik wzniesli mieszkańcy wsi Pruszków w 1946 roku.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO SĘDZIEJOWICE, ODDZIAŁ 320 K, MIEJSCOWOŚĆ PRUSZKÓW;
GPS: 51°32'49,6" N, 19°02'57,0" E

Nadleśnictwo Kutno

Zbiorowa mogiła powstańców styczniowych przy Sanktuarium Matki Bożej w Głogowcu

Tutaj spoczywają nieznani powstańcy polegli w walce z Kozakami, w jednej z trzech potyczek pod Kutnem (1, 2 lipca i 18 sierpnia 1863 roku). Miejscowy proboszcz, ksiądz Józef Siekierzyński, za udzielenie schronienia oddziałom powstańczym został

skazany na 37 lat zesłania na Syberię. Gdy powrócił do rodzinnej parafii, przywiózł złoty kielich jako wotum od Sybiraków. Zmarł w Głogowcu 31 grudnia 1912 roku.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO RACIBORÓW, MIEJSCOWOŚĆ GŁOGOWIEC;

GPS: 52°16'49,9" N, 19°19'45,22" E

Cmentarz wojenny żołnierzy Wojska Polskiego poległych we wrześniu 1939 roku na Rydwanie (Guźnia)

Na cmentarzu spoczywa m.in. 147 żołnierzy Armii Poznań, poległych w walkach określanych przez historyków jako bitwa nad Bzurą. W centralnej części cmentarza wzniesiony jest pomnik z krzyżem, na którego tablicy widnieje napis: „Dla uczczenia i zachowania po wsze czasy w dowód wdzięczności i pamięci 147 żołnierzy dywizji „Poznań” oraz 14

ofiar ludności cywilnej poległych w walkach z najeźdźcą w 1939 r., 3 ofiarom zamordowanym w czasie okupacji, zmarłym nieznanym kościom, które tu spoczęły we wspólnej mogile. Cześć ich pamięci. Pomnik ten ufundowali dnia 1.IX.1948 r. mieszkańcy gminy Dąbkowice”.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO BIELAWY, ODDZIAŁ 242 I, MIEJSCOWOŚĆ GUŹNIA;

GPS: 52°4'15,76" N, 19°48'47" E

Nadleśnictwo Łąck

Pomnik pamięci ppor. Henryka Józwiaka „Groźnego” przy ul. Rogatki Gostynińskie

5 października 2019 roku w Gąbinie, przy ul. Rogatki Gostynińskie, odsłonięty został pomnik pamięci Henryka Józwiaka „Groźnego” – członka Wojewódzkiego Sztabu Ruchu Oporu Armii Krajowej Obwód „Rybitwa”.

Po jednej z akcji oddziału Władysława Dubielaka grupa jego podkomendnych została aresztowana przez komunistyczny Urząd Bezpieczeństwa. Aresztowani zostali osadzeni w areszcie PUBP w Gostyninie. Henryk Józwiak podjął decyzję o ich odbiciu. Poległ 1 grudnia 1946 roku w drodze na miejsce akcji, w walce z grupą operacyjną UB pod wsią Golonka nieopodal Gąbina – w miejscu, w którym odsłonięty został pomnik.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO KORZEŃ,
ODDZIAŁ: 315 A
(DROGA NR 577 W
POBLIŻU RONDA ŁĄCK –
GĄBIN – KOSZELÓWKA)

Miejsce pamięci „Wola Łącka”

Pomnik został ufundowany przez społeczność Gostynina oraz wsi Łąck w 45. rocznicę rozstrzelania przez Niemców 29 osób, mieszkańców Gostynina oraz okolic. Jedną z ofiar był inżynier leśnik z Gostynina.

POŁOŻENIE:
POMNIK NA TERENIE LEŚNICTWA
ŁĄCK, ODDZIAŁ 208 L

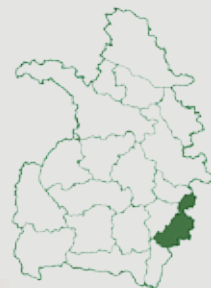
Miejsce pamięci „Łąck”

Pomnik ku czci 43 straconych przez hitlerowców mieszkańców Łącka i okolicznych miejscowości.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO POGÓRZE, ODDZIAŁ 142 A

Nadleśnictwo Opoczno

Szaniec Hubala

Szaniec Hubala to miejsce, gdzie w walce z Niemcami poległ major Henryk Dobrzański „Hubal”, dowódca Oddziału Wydzielonego Wojska Polskiego.

W miejscu śmierci majora stoi bazaltowy głaz, a na nim żeliwna tablica z napisem: „Tu walczył i zginął 30 IV 1940 r. major Henryk Dobrzański Hubal d-ca Oddz. W.P. Nieustraszony żołnierz, pierwszy partyzant”. Dookoła są emblematy wykonane

z brązu: Krzyż Virtuti Militari, Krzyż Walecznych, cztery orły wojskowe i wieniec. Obok znajdują się pamiątkowe tablice pozostałych „Hubalczyków”.

Każdego roku w rocznicę śmierci „Hubala” odbywają się tu uroczystości, które skupiają młodzież, kombatanatów, parlamentarzystów, żołnierzy oraz licznych turystów.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO KRÓLÓWKA, ODDZIAŁ 46 M, GMINA POŚWIĘTNE, OBRĘB EW. ANIELIN;
GPS: 51°32'07.5"N 20°17'53.1"E; 51.535413, 20.298092

Pomnik żołnierzy AK w Kowalowie

Pomnik w Kowalowie jest miejscem pamięci poległych żołnierzy oddziału „Błysk” oraz partyzanckich, niepodległościowych oddziałów „Bończy” Kazimierza Załęskiego, „Burzy” Stanisława Karlińskiego i „Maja” Aleksandra Arkuszyńskiego, a także wielu innych bohaterów walk z niemieckim i sowieckim okupantem. Pomnik ten upamiętnia również walkę i męczeństwo ludności cywilnej ziemi opoczyńskiej w latach 1939-1945.

9 maja 1993 roku w Kowalowie, w lasach konecko-białaczowskich, będących w okresie wojny

„domem” oddziałów partyzanckich z 25. pułku piechoty AK, przy pomniku poległych i pomordowanych partyzantów oraz mieszkańców ziemi opoczyńskiej dokonano odsłonięcia „Ściany pamięci” wraz z symbolicznymi urnami zawierającymi prochy poległych partyzantów zebranych z pól bitewnych w Anielinie, Gałkach Krzczonowskich, Kawęczynie, Sobieniu, Skroninie, Szarbsku, Diablej Górze, Klewie, Łubach Sobieńskich, Kluczowej, Gielniowie, Stefanowie, Mechlinie i Przysusze.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO KOWALÓW, ODDZIAŁ 132 G, GMINA BIAŁACZÓW, OBRĘB EW. OSSA;
GPS: 51°16'02.4"N 20°16'27.4"E; 51.267331, 20.274286

Łuby Sobieńskie - miejsce spalenia zwłok partyzantów z oddziału „Błysk”

Łuby Sobieńskie to miejsce upamiętniające bohaterką śmierć 16 partyzantów z oddziału „Błysk” Armii Krajowej w walce z hitlerowcami.

W styczniu 1944 r. z inicjatywy komendanta Obwodu Opoczyńskiego AK kpt. Jana Seredyńskiego został utworzony oddział partyzancki „Błysk”, który miał wykonywać zadania bojowe tego obwodu. 8 maja 1944 roku OP AK „Błysk” dotarł do osad Kolonii Ludwików, nazywanych przez miejscową ludność Łubami Sobieńskimi. Okoliczny teren, gęsto zalesiony, z trudno dostępnymi drogami i trak-

tami, dawał doskonałe schronienie przebywającym tu partyzantom. 9 maja 1944 roku partyzanci pod dowództwem Wilhelma Franciszka Czulaka, pseudonim „Góral”, zostali niespodziewanie zaatakowani przez oddział niemieckiej żandarmerii. Walka trwała pięć godzin. Liczący 16 partyzantów Oddział „Błysk”, pomimo woli walki, nie miał żadnych szans z dobrze uzbrojonym oddziałem niemieckim.

Zwłoki poległych partyzantów Niemcy ułożyli w jednym miejscu na stosie i podpalili.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO KOWALÓW, GMINA BIAŁACZÓW, OBRĘB EW. SOBIEŃ;

GPS: 51°15'45.4"N 20°19'06.3"E; 51.262617, 20.318424

Grób żołnierza Armii Krajowej w Białaczowie

M. Suskiewicz, żołnierz Armii Krajowej, został rozstrzelany przez Niemców pod murem otaczającym park w Białaczowie. Pochodził z Drzewicy.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO KOWALÓW, BIAŁACZÓW, GMINA BIAŁACZÓW;
GPS: 51°17'28" N, 20°17'37" E

Pomnik powstańców styczniowych w Prymusowej Woli

Pomnik powstańców styczniowych z 1863 roku w Prymusowej Woli usytuowano na zbiorowej mogile, która przetrwała z okresu powstania. Kryje ona prochy 42 powstańców z oddziału kpt. Waltera, którzy polegli w bitwie pod Klinami 9 kwietnia 1864 roku. Kamienny nagrobek ustawiono w 2006 roku.

Można tam dotrzeć, jadąc z Opoczna drogą nr 44 w kierunku Piotrkowa Trybunalskiego. Pomnik znajduje się za Prymusową Wolą, w pobliżu skrzyżowania z drogą na Sławno, bezpośrednio przy szosie.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO ROŻENEK, MIEJSCOWOŚĆ PRYMUSOWA WOLA, GMINA SŁAWNO;
GPS: 51°22'16" N, 20°9'49" E

Pomnik powstańców styczniowych poległych w bitwie pod Buczkiem

Pomnik nieznanym powstańców styczniowych poległych w bitwie pod Buczkiem (12 lipca 1863 roku) zajął miejsce starego, drewnianego krzyża, który przesunięto do tyłu, w otoczenie drzew.

Na kamiennym cokole postawiono okazały drewniany krzyż; obok stanął blok piaskowca, na którym umocowano granitową płytę z inskrypcją.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO BIELAWY, MIEJSCOWOŚĆ BUCZEK, GMINA POŚWIĘTNE;
GPS: 51°28'7" N, 20°18'5" E

Nadleśnictwo Piotrków Trybunalski

Kamienny obelisk i krzyż na miejscu gajówki w Łęcznie

Kamienny obelisk i krzyż na miejscu gajówki w Łęcznie stanęły w 2013 roku staraniem Nadleśnictwa Piotrków. W tym miejscu, pod koniec maja 1944 roku, doszło do walki między oddziałem partyzanckim „Błyskawica” a żandarmerią niemiecką,

wspieraną przez formację Ukraińców. Kilku partyzantów poległo w walce, pozostałych rozstrzelano. Zamordowany został też gajowy Karol Pluta wraz z rodziną.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO PRZYGLÓW, ODDZIAŁ 41, OKOLICE ŁĘCZNA;

GPS: 51°20'00,7" N, 19°49'51,5" E

Kamienny obelisk i krzyż na miejscu gajówki w Korytnicy

Kamienny obelisk i krzyż posadowione na miejscu gajówki w Korytnicy są wyrazem pamięci o cichych bohaterach II wojny światowej. Tutaj w nocy z 4 na 5 maja 1944 roku zginęło 8 żołnierzy z oddziału partyzanckiego „Błyskawica” oraz gajowy

Józef Lejka i jego córka. Był to odwet hitlerowców za atak partyzantów na kompanię Wehrmachtu stacjonującą na stacji kolejowej Baby. Miejsce pamięci powstało z inicjatywy Nadleśnictwa Piotrków Trybunalski.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO KŁUDZICE, ODDZIAŁ 2S; GPS: 51°20'12,7" N, 19°45'40,3" E

Kamienny obelisk i krzyż na miejscu gajówki „Zapałówka”

Kamienny obelisk i krzyż na miejscu gajówki Zapałówka zostały postawione w 2012 roku przez Nadleśnictwo Piotrków Trybunalski. W ten sposób leśnicy zadbali, by przetrwała pamięć o 4 partyzan-

tach z oddziału partyzanckiego „Błyskawica”, którzy zginęli 8 stycznia 1945 roku z rąk niemieckiej żandarmerii wojskowej.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO USZCZYN, ODDZIAŁ 252 B; GPS: 51°23'51,8" N, 19°53'54,7" E

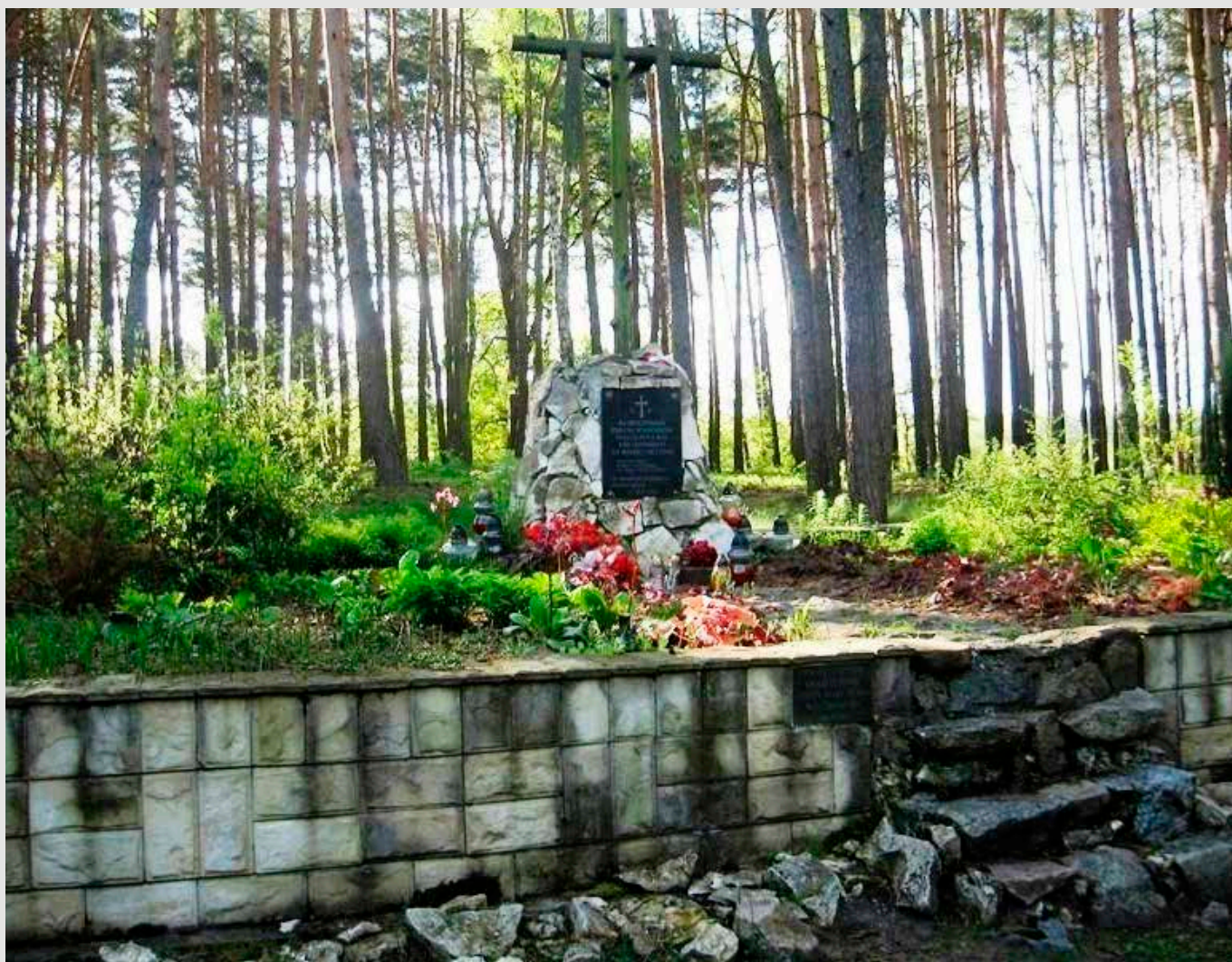
Nadleśnictwo Płock

Zbiorowa mogiła z lat 1940-1945 w brwileńskim lesie

Pomnik stoi w miejscu egzekucji ponad 300 ofiar rozstrzelanych przez hitlerowców w 1940 roku (kalekich i chorych mieszkańców Domu Opieki Społecznej) i w 1945 roku (patriotów z więzienia w Płocku). Na pomniku umieszczona została tablica

z napisem: „Tu spoczywają zwłoki bohaterów poległych z rąk hitlerowskich za wiarę i ojczyznę. Nie bój się tych, którzy ciała zabijają, lecz ducha zabić nie mogą”.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO BRWILNO, ODDZIAŁ 112 G, NA PÓŁNOCNY ZACHÓD OD BRWILNA,
GMINA STARA BIAŁA

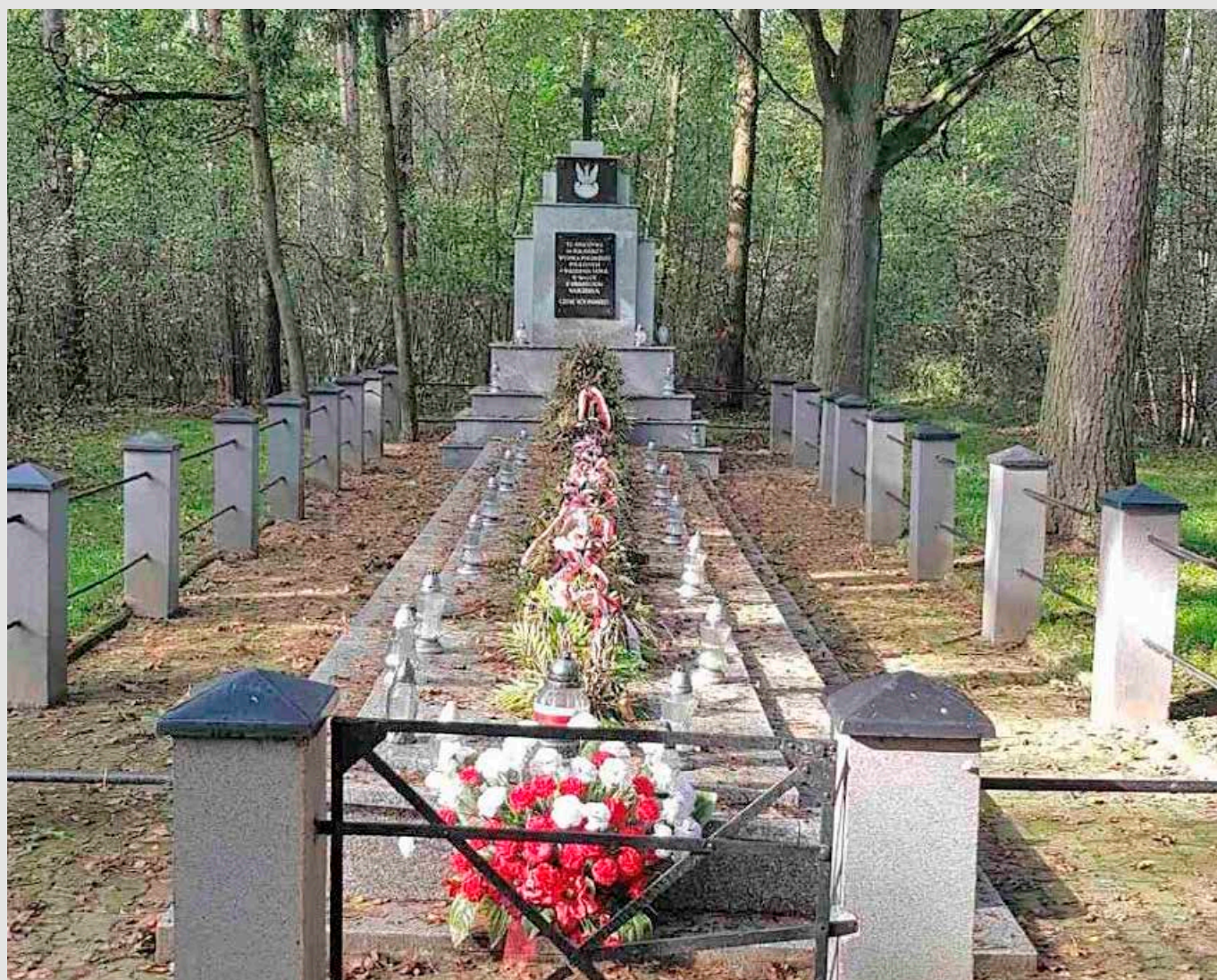

Pomnik 64 żołnierzy polskich poległych we wrześniu 1939 roku w Kozłowie

Na pomniku widnieje napis: „Bohaterom poległym w walce o wolność Ojczyzny z najeźdźcą hitlerowskim. Cześć ich pamięci”.

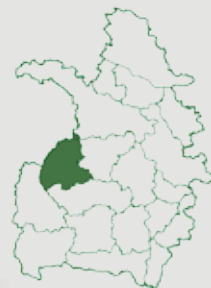
Z informacji przekazywanych przez świadków, wiadomo, że 3 lub 4 września 1939 roku podczas nalotu lotnictwa niemieckiego na biwakujący oddział (prawdopodobnie kolumnę taborową 8. pułku artylerii lekkiej) zginęło 64 żołnierzy; ich ciała pochowano we wspólnej mogile. Mieszkańcy Dro-

bina do dziś pamiętają o tym tragicznym zdarzeniu. W latach 50. ubiegłego wieku ku ich czci stanął pomnik. Na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy Miastem i Gminą Drobin a Wojewodą Mazowieckim w 2018 roku dokonano prac remontowych na mogile wojennej żołnierzy w Kozłowie. Dokonano demontażu płyty znajdującej się na mogile, a następnie ułożono płyty z granitu. Zmieniono napis na płycie oraz godło państwa.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO DROBIN, ODDZIAŁ 657 F,
W LESIE MIĘDZY KOZŁOWEM A ŚWIERCZYNKIEM

Nadleśnictwo Poddębice

Obelisk upamiętniający miejsce upadku samolotu RWD Czapla

Obelisk poświęcono pamięci lotników, podporucznika Tadeusza Sawickiego oraz kaprała Brunona Ślebiody, którzy zginęli 6 września 1939 roku.

Samolot zestrzelono po krótkiej walce powietrznej. Piloci pochodzili z 33. Eskadry Obserwacyjnej Armii „Poznań”. Obelisk odsłonięto 25 maja 2018 roku.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO JAMNO, ODDZIAŁ 588 F

Pomnik poświęcony mieszkańcom Księżej Wólki rozstrzelanych 6 września 1939 roku

Pomnik, uroczyście odsłonięty w październiku 2011 roku, zastąpił dotychczasowe pamiątkowe krzyże ustawiane przez mieszkańców. Jest poświęcony mieszkańcom Księżej Wólki rozstrzelanych 6 września 1939 roku przez żołnierzy niemieckich oraz pozostałym ofiarom wojny rozstrzelanym w Księżej Wólce.

Imiona i nazwiska rozstrzelanych wraz z wiekiem podano na tablicy pamiątkowej. Są to: Jan Nepomucen Ciesielski lat 17, Józef Ciesielski lat 19, Feliks Kałużny lat 20, Stanisław Kałużny lat 19, Tadeusz Mintus lat 16, Stanisław Świętaszczyk lat 20, Józef Kuna lat 19, Tadeusz Kuna lat 22.

LEŚNICTWO NIEMYSŁÓW, ODDZIAŁ 225 B, OKOŁO 250 M OD WSI KSIĘŻA WÓLKA.

Kapliczka upamiętniająca powstańca styczniowego Rafała Siemiątkowskiego

W Leśnictwie Reduchów znajduje się kapliczka upamiętniająca powstańca styczniowego Rafała Siemiątkowskiego, który zginął zabity przez Kozaków.

Miejsce posiada opisaną historię zdarzenia, odbywają się przy nim regionalne uroczystości.

LEŚNICTWO REDUCHÓW, ODDZIAŁ 900 F

Nadleśnictwo Przedbórz

Pomnik partyzantów Armii Krajowej na „Diabłej Górze”

Pomnik partyzantów Armii Krajowej usytuowany jest na „Diabłej Górze” w okolicach Klewa, która częściowo stanowi rezerwat przyrody. Wzgórze to, oprócz wartości przyrodniczych, ma również znaczenie historyczne. Miało tam miejsce wiele potyczek oddziałów partyzanckich: w czasie powstania styczniowego w 1863 roku, a także podczas II wojny światowej. W okolicy pomnika odbywają się nabożeństwa i spotkania kombatanatów upamiętniające toczące się tam walki.

Dostępność miejsca nie jest najłatwiejsza, z uwagi na usytuowanie pomnika na wzgórzu.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO JÓZEFÓW, OKOLICE KLEWA; GPS: 51°13'07.6"N 20°00'15.9"E

Obelisk w pobliżu Bulianowa upamiętniający zagładę rodziny Olszewskich

Obelisk w pobliżu Bulianowa upamiętnia zagładę rodziny Olszewskich, której członkowie, za ukrywanie dwóch rodzin żydowskich, zostali rozstrzelani przez Niemców 16 kwietnia 1943 r. Miejsce tych tragicznych wydarzeń tutejsi mieszkańcy oznaczyli krzyżem na drzewie. W dniu 20 czerwca 2006 r. poświęcono tam obelisk, który postawiono dzięki staraniom starostwa koneckiego i gminy Fałków oraz organizacji żydowskich.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO SKÓRNICE, ODDZIAŁ 241 B-G,
OKOLICE BULIANOWA;

GPS: 51°9'11,79" N; 20°1'28,44" E

Krzyż partyzancki w Reczkowie, który wystawili powstańcy styczniowi ku czci poległych współtowarzyszy

W latach 30. XX wieku zniszczony krzyż wymieniono na nowy. Oprócz grawerunku z datami 1864 i 1918, umieszczono na nim tabliczkę pamiątkową z fundatorami. W roku 2007 z inicjatywy myśliwych koła łowieckiego „Lubonie” z Przedborza, przy współdziałaniu Nadleśnictwa Przedbórz, postawiono nowy krzyż z inskrypcją: 1830 – powstanie listopadowe, 1864 – powstanie styczniowe, 1939 – wybuch II wojny światowej.

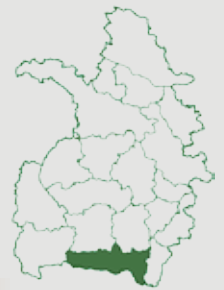
POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO PAPIERNIA, ODDZIAŁ 156,
PRZY DRODZE POMIĘDZY RECZKOWEM

STARYM A MIEJSCOWOŚCIĄ ZUZOWY; GPS: 51°9'13,38" N; 19°58'24,3" E

Nadleśnictwo Radomsko

Miejsca obozowania powstańców w Bąkowej Górze

Mieszkańcy gminy brali czynny udział w powstaniach narodowych – na cmentarzach w Ręcznie i Bąkowej Górze znajdują się mogiły powstańców z 1863/64 roku, natomiast w czasie II wojny światowej w okolicznych lasach działały liczne oddziały partyzanckie.

W lasach leśnictwa Bąkowa Góra znajdują się płyty pamiątkowe upamiętniające walki powstańcze. Tablice mówią o miejscach obozowania oddziałów Armii Krajowej pod dowództwem „Robotnika” oraz miejscach straceń żołnierzy KWP.

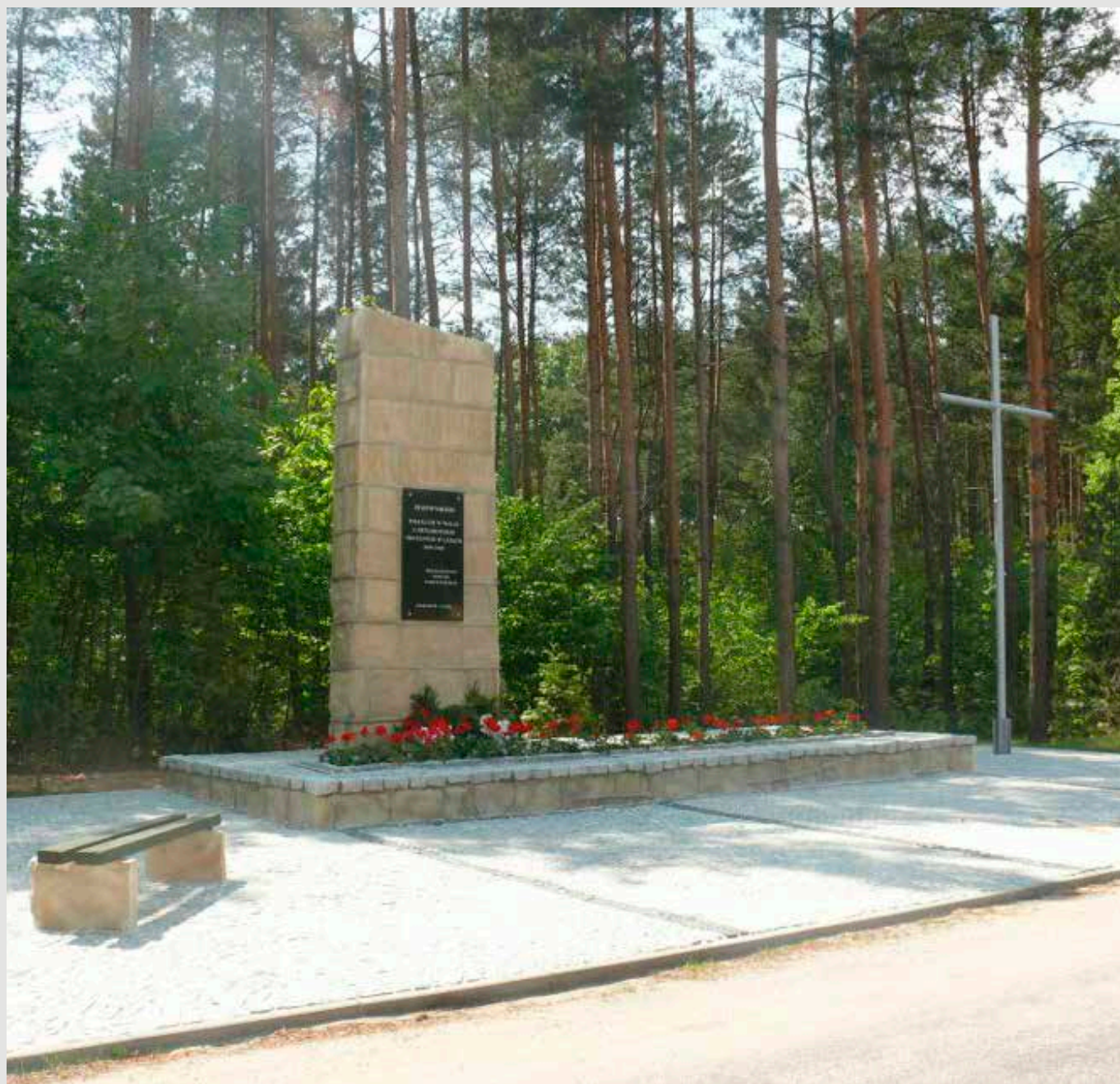
POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO BĄKOWA GÓRA, ODDZIAŁ 19; GPS: 51°08'18.3" N 19°53'53.0" E

Pomnik w Patrzykowie poświęcony ofiarom hitlerowskiego okupanta

4 października 1944 roku żandarmeria niemiecka z posterunku w Jankach i Gestapo z Wielunia i Pajęczna wysiedliło mieszkańców wsi Patrzyków, aby osiedlić tam kolonistów niemieckich. Mieszkańców, którzy nie chcieli opuścić swoich gospodarstw, zamordowano. Śmierć ponieśli 22 osoby. Resztę mieszkańców wsi wywieziono do obozu pracy w Brzegu.

Przed wysiedleniem wieś liczyła 150 gospodarstw i 500 mieszkańców.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO GAJĘCICE, ODDZIAŁ 801-A, PRZY DRODZE PUBLICZNEJ;
GPS: 51°04'41.1"N 19°00'25.5"E

Pomnik Plewińskich przy leśniczówce Strzałków

Pomnik Plewińskich usytuowano przy leśniczówce Strzałków. Umieszczono na nim tablicę dedykowaną nieżyjącemu już weteranowi – leśnikowi Romanowi Plewińskiemu. Za przynależność do organizacji ZWZ-AK obwód Radomsko hitlerowcy zamordowali mu żonę i dwojkę dzieci. Leśniczy cu-

dem uratował się z pogromu i po wojnie bez reszty oddał się pracy. Jego zamiłowaniem i pasją stało się prowadzenie Leśnictwa Strzałków, szkółkarstwo leśne, racjonalizacja technik żywicowania oraz pamiętnikarstwo. Był również długoletnim korespondentem „Lasu Polskiego”.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO STRZAŁKÓW, ODDZIAŁ 573-K, NAPRZECIWKO OSADY LEŚNEJ STRZAŁKÓW; GPS: 51°2'14.3" N 19°30'42.3" E

Nadleśnictwo Radziwiłłów

Pomnik powstańców styczniowych w Bolimowie, miejscowość Joachimów Mogiły

Pomnik powstańców styczniowych w Leśnictwie Bolimów, upamiętniający oddział powstańczy utworzony przez ziemianina hrabiego Władysława Stroynowskiego, który uległ przeważającym siłom zaborcy w dniu 7 lutego 1863 roku.

Oddział Stroynowskiego liczył około 150 ludzi, wśród których była młodzież warszawska oraz ochotnicy z okolicznych terenów. Po zwycięskiej bitwie pod Strzybogą, skutkującej rozbitiem wojsk carskich oraz uwolnieniem prowadzonych do armii rosyjskiej rekrutów, oddział powstańczy niedługo potem zajął Bolimów i na rynku ogłosił władzę Tymczasowego Rządu Narodowego.

Wincenty Kuderko został naczelnikiem powstaniem Bolimowa i rekrutował nowych członków oddziału. Władysław Stroynowski wraz ze swoim oddziałem rozbili obóz pod wsią Budy Bolimowskie (dziś Joachimów-Mogiły) i stamtąd koordynowali działania dywersyjne. Oddział paraliżował komunikację kolejową na odcinku: Radziwiłłów - Skierniewice - Łowicz. W trakcie tych działań spalono most kolejowy na Rawce oraz aresztowano czterech oficerów carskich w trakcie zatrzymania pociągu pasa-

żerskiego pod Skierniewicami.

Chcąc odzyskać kontrolę nad linią kolejową, władze carskie postanowiły zniszczyć oddział powstańczy. W tym celu carski generał Korf wysłał z Warszawy silne oddziały wojska, które miały być dodatkowo wsparte oddziałem kawalerii pod dowództwem pułkownika Felkerzama, trzema rotami strzelców Litewskiego Pułku Gwardii, kolumną wojsk pułkownika Hagenmaistra i kilku sotniami kozackimi z garnizonów w Skierniewicach, Łowiczu i Wiskitkach.

Ostatecznie do bitwy doszło pod Budami Bolimowskimi w dniu 7 lutego 1863 roku. Mając ogromną przewa-

gę liczebną, wojska carskie ostatecznie pokonały powstańców, tracąc jednak znaczną część swoich żołnierzy. Z rąk oddziału powstańców zginęło 100 żołnierzy rosyjskich, a wielu zostało rannych. Po stronie oddziału Stroynowskiego zginęło tylko 15 powstańców, raniono 5, do niewoli dostało się 21.

Po nieudanej potyczce, Stroynowski zrezygnował z dowództwa i wyjechał za granicę, zaś jego oddział został rozproszony. Część podkomendnych Stroynowskiego przyłączyła się do innych oddziałów powstańczych.

POŁOŻENIE:

BOLIMÓW, ODDZIAŁ 128A, MIEJSCOWOŚĆ JOACHIMÓW MOGIŁY, GMINA BOLIMÓW.
GPS: 52°2'49,31" N, 20°12'20,734" E

Cmentarz w Leśnictwie Młodzieszyn – cztery mogiły polskich żołnierzy poległych w bitwie nad Bzurą

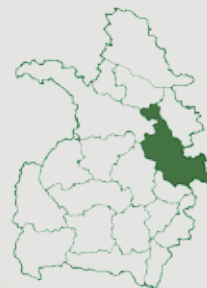
Cmentarz wchodzi w skład Traktu Pamięci Bohaterów Bitwy nad Bzurą (Przystanek nr 8 Rokicina). Znajdują się tu cztery mogiły polskich żołnierzy – z armii „Poznań” i armii „Pomorze”, poległych w walce z jednostkami 8. i 10. Armii niemieckiej w największej bitwie kampanii 1939 roku, nazwa-

nej bitwą nad Bzurą. Więcej informacji na temat Traktu Pamięci Bohaterów Bitwy nad Bzurą można uzyskać na stronie Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą: www.muzeumsochaczew.pl/trakt-pamieci-bohaterow-bitwy-nad-bzura

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO MŁODZIESZYN, ODDZIAŁ 17D, MIEJSCOWOŚĆ ROKICINA,
GMINA MŁODZIESZYN

Nadleśnictwo Skierniewice

Mogiły żołnierzy Armii Krajowej rozstrzelanych przez Niemców, Leśnictwo Grabina

Na terenie Nadleśnictwa Skierniewice (leśnictwo Grabina), w oddziale 159a, przy duktach leśnych, znajdują się dwie mogiły żołnierzy Armii Krajowej rozstrzelanych przez Niemców. Napotykamy tu prawdopodobnie mogiłę pojedynczą, a w odległości około 40 metrów drugą - zbiorową. Mogiła w lesie jest symboliczna. To jest miejsce pierwszego pochówku żołnierzy AK. Po wojnie zostali wydobyli przez rodziny i pochowani w rodzinnych grobowcach.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO GRABINA, ODDZIAŁ 159A; GPS:
52°00'32"N 20°10'41"E

Miejsce Pamięci Narodowej upamiętniające mord 20 mieszkańców Skierniewic rozstrzelanych przez hitlerowców

17 września 1944 roku hitlerowscy dokonali mordu na 20 mieszkańcach Skierniewic, w odwecie za zastrzelenie przez ruch oporu AK jednego żandarma.

Corocznie 17 września o godzinie 15:00, przy symbolicznej mogile w Zwierzyńcu, rodziny zamordowanych, władze miasta, przedstawiciele szkół skierniewickich, Towarzystwa Przyjaciół Skierniewic oraz Nadleśnictwa Skierniewice czczą pamięć rozstrzelanych niewinnych ofiar w Lesie Zwierzynieckim, składając kwiaty i zapalając znicze.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO ZWIERZYNIEC, ODDZIAŁ 249C; GPS: 51°57'52" N 20°04'46"E

Cmentarz z okresu I wojny światowej w Cielądzu

Cmentarz wojenny w Cielądzu powstał prawdopodobnie tuż po pierwszych bitwach, jakie rozegrały się w okolicy pod koniec października 1914 roku między XIX rosyjskim korpusem a niemieckim korpusem Landwehry generała von Woyscha.

Żołnierze niemieckiego korpusu rekrutowali się z Dolnego Śląska. Na cmentarzu chowano również poległych, którzy zginęli podczas tzw. ofensywy

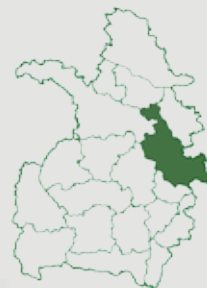
Frommela w marcu 1915 roku. Według dokumentów, na cmentarzu pochowano 81 poległych armii niemieckiej oraz jednego Rosjanina.

Zachowało się kilka kamieni nagrobnych z wrytymi inskrypcjami. Wśród pochowanych znajdują się prawdopodobnie również żołnierze pochodzenia polskiego, którym przyszło walczyć w armii jednego z zaborców.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO RYLSK, ODDZIAŁ 130A; GPS: 51°40'54"N 20°23'49"E

Pomnik żołnierzy poległych w bitwie z Niemcami przy podleśniczówce Tresta

Pomnik poświęcony żołnierzom poległym w boju stoczonym 25 maja 1944 roku z niemieckimi oddziałami pacyfikacyjnymi pod miejscowością Kolonia Unewel, przy podleśniczówce Tresta. Dowódcą oddziału Armii Krajowej był por. Kazimierz Załęski „Bończa”.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO TWARDA, ODDZIAŁ 212A, MIEJSCOWOŚĆ UNEWEL;
GPS: 51027'25,0"N, 20003'56,6"E

Pomnik poświęcony partyzantom z 25. Pułku Piechoty AK „Zryw” poległych w walce z Niemcami w miejscowości Tresta Rządowa

Pomnik poświęcony partyzantom z oddziału 25. Pułku Piechoty AK „Zryw” poległych śmiercią bohaterów w krwawej walce z Niemcami w dniu 15 maja 1944 roku. Wszyscy walczący zostali pośmiertnie odznaczeni Krzyżem Walecznych. Pomnik został wzniesiony w 15. rocznicę walk z hi-

terowskim najeźdźcą przez pozostałych przy życiu towarzyszy broni i społeczeństwo Tomaszowa Mazowieckiego.

Pomnik postawiono w miejscu, gdzie rozegrała się bitwa, tj. w miejscowości Tresta Rządowa, w lesie nad brzegiem Zalewu Sulejowskiego.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO ZWIERZYNIEC, ODDZIAŁ 249C; GPS: 51°57'52" N 20°04'46" E

Nadleśnictwo Spała

Grób powstańca styczniowego w sąsiedztwie biura Nadleśnictwa Spała, Leśnictwo Borki

W dniu 14 lipca 1863 roku oddział pod dowództwem Antoniego Jeziorańskiego stoczył walkę z wojskami carskimi na polach wsi Brenica. W bitwie poległo 110 powstańców, pięciu zostało spalonych w stodole, dwóch powstańców z rozproszonych oddziałów schroniło się we młynie znajdującym się tuż obok na rzece Gać. W czasie ucieczki po wykryciu ich przez patrol wojsk carskich jeden z nich poległ i został pochowany w miejscu, gdzie zginął. Mogiła położona jest w sąsiedztwie biura Nadleśnictwa Spała.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO BORKI,
SPAŁA, GMINA
INOWŁÓDZ; GPS:
51°33'21,02" N, 20° 08'
16,01"E

Pomnik poświęcony poległym powstańcom styczniowym w Brenicy

Pomnik, który powstał w setną rocznicę bitwy z wojskami carskimi, opatrzony jest pamiątkową tablicą z tekstem: „1863-1963 DLA UPAMIĘTNIENIA SETNEJ ROCZNICY BITWY ODDZIAŁÓW POWSTAŃCZYCH JEZIORAŃSKIEGO Z WOJSKAMI CARSKIMI DN. 14 VII 1863R W MIEJSCU GDZIE POLEGŁO 110 POWSTAŃCÓW A 5 ZOSTAŁO SPALONYCH W STODOLE W KTÓREJ WALCZYLI DO OSTATKA KAMIEŃ TEN KŁADZIE WDZIĘCZNE SPOŁECZEŃSTWO”.

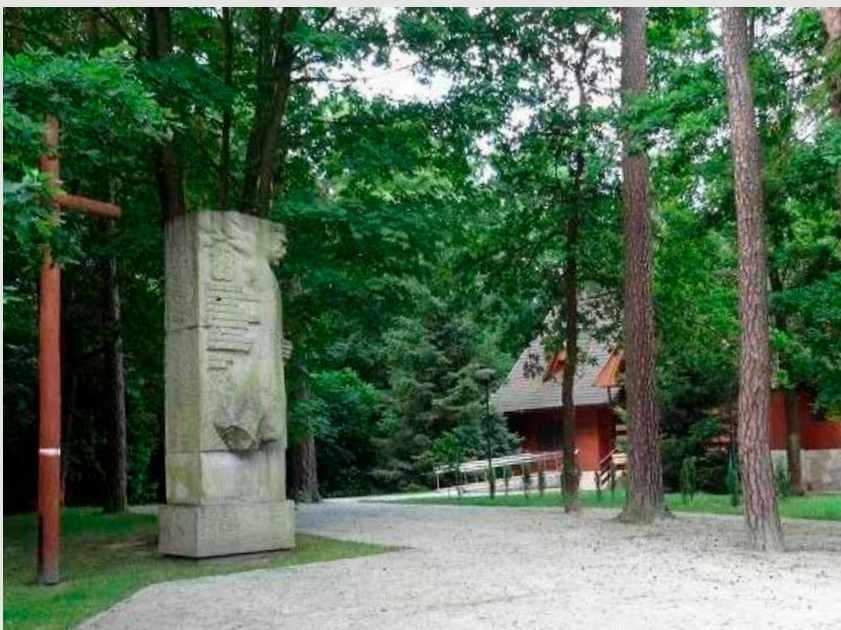
POŁOŻENIE:
MIEJSCOWOŚĆ BRENICA,
GMINA LUBOCHNIA;
GPS: 51.6268 N, 20.0619 E

Dom Pamięci Walki i Męczeństwa Leśników i Drzewiarzy Polskich im. Adama Loreta w Spale

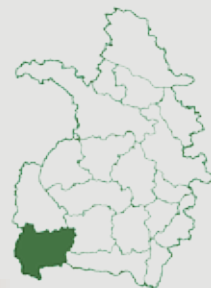
Wybudowana w 1983 roku drewniana leśniczówka w stylu zakopiańskim stała się symbolicznym domem leśników i drzewiarzy, którzy wraz z członkami swoich rodzin zostali pomordowani w obozach zagłady albo rozstrzelani przez okupantów niemieckich i sowieckich w czasie II wojny światowej.

Ich pamięci poświęcony jest również pomnik autorstwa łódzkiego rzeźbiarza Zbigniewa Władyki, odsłonięty w roku 1982. Pomnik stoi przed budynkiem i przedstawia postać leśnika. Na pomniku wyryty jest napis: „Leśnikom i drzewiarzom polskim poległym i zamęczonym w okresie II wojny światowej – koledzy”.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO BORKI, SPAŁA, GMINA INOWŁÓDZ; GPS: 51°32'28,32" N, 20° 8' 5,135"E

Nadleśnictwo Wieluń

Pomnik upamiętniający bitwę pod Rudnikami w dniu 22 kwietnia 1863 roku

W lasach Nadleśnictwa Wieluń usytuowany jest pomnik upamiętniający bitwę, nazwaną przez historyków bitwą pod Rudnikami. W dniu 22 kwiet-

nia 1863 roku Polacy, pod dowództwem Franciszka Parczewskiego, stoczyli bitwę z Moskalami, w której zginęło 29 powstańców.

POŁOŻENIE:
LEŚNICTWO BUDZIAKI, ODDZIAŁ 95 B, PRZY DRODZE KRAJOWEJ NR 43
DZIETRZNIKI - DALACHÓW; GPS: 51°5'33" N, 18°34'49" E

Pomnik upamiętniający walki w Załęczu Wielkim, przy moście na Warcie

W Załęczu Wielkim, przy moście na Warcie, stoi pomnik upamiętniający walki z 1 i 2 września 1939 roku. Polscy żołnierze z 83. Pułku Strzelców Polskich im. Romualda Traugutta stawili tutaj opór

najeźdźcom, próbującym sforsować most na rzece. W czasie walk zginęło 11 żołnierzy wraz z dowódcą – ppor. rez. Konradem Sesenką.

POŁOŻENIE:

ZALEŹCZE WIELKIE, GMINA PAŃTÓW, PRZY MOŚCIE NA WARCIE;

GPS: 51°5'30" N, 18°41'3" E

Kamień upamiętniający śmierć 21 żołnierzy Armii „Łódź”

Przy drodze relacji Wieluń - Łask, na skraju lasu, znajduje się kamień upamiętniający śmierć 21 żołnierzy 1. batalionu 72. Pułku Piechoty, 28. Dywizji Piechoty Armii „Łódź”. Żołnierze zginęli w tym

miejscu 1 września 1939 roku od bombardowania przez niemieckich lotników. Ich ekshumowane ciała zostały potem przeniesione na cmentarz w Wieluniu.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO SIENIEC, ODDZIAŁ 176, MIEJSCOWOŚĆ BOROWIEC, GMINA WIELUŃ;

GPS: 51°16'41" N, 18°40'5" E

Symboliczna mogiła poległego ułana Lucjana Pucyka

W tej okolicy 1 i 2 września 1939 r. oddziały polskie pod dowództwem ppłk. dypl. Antoniego Chruściela walczyły z Niemcami o utrzymanie mostu na Warcie. Obrona miała opóźnić wkroczenie wojsk

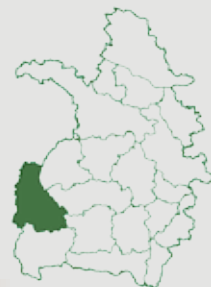
agresora do pobliskiego Działoszyna. Jednym z poległych obrońców był ułan Lucjan Pucyk. Obecnie jego szczątki spoczywają w zbiorowej mogile na cmentarzu w Mierzycach.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO NIŻANKOWICE, ODDZIAŁ 160 C, REZERWAT PRZYRODY WĘŻE;

GPS: 51°5'46" N, 18°47'30" E

Nadleśnictwo Złoczew

Mogiła powstańców z 1863 roku w miejscowości Lipno

Grób ten skrywa w sobie prochy pięciu partyzantów – uczestników powstania styczniowego. Pochowani to: Makary Drohomirecki – dowódca oddziału, ksiądz Kazimierz Jany z Brzykowa – kapelan wojskowy, malarz Pawłowski z Częstochowy, Aleksander Hauke i nieznanym z imienia i nazwiska powstaniec.

Powstanie w Złoczewie rozpoczęło się 10 lutego 1863 roku, kiedy to Makary Drohomirecki (28-letni wychowanek Feliksa Szostakowskiego, marszałka szlachty kijowskiej, były student uniwersytetów w Kijowie, Heidelbergu i Paryżu) wjechał na czele pięciu jeźdźców do Złoczewa. Po przeczytaniu miejscowej ludności manifestu Rządu Narodowego wywołał ogromny entuzjazm. Wspólnie zerwano godła i tablice rosyjskie z budynków urzędowych.

Po rozbrojeniu miejscowej policji, Drohomirecki powiększył swój oddział o ochotników ze Złoczewa i wyjechał w kierunku Stolca. Przez kilka dni jeździł jeszcze po okolicznych wsiach, ogłaszając dekret uwłaszczeniowy, aby pozyskać chłopów do powstania. Wieści o jego działalności w szybkim tempie dotarły do Sieradza, skąd wysłano przeciwko niemu oddział rosyjski, trzy rotę piechoty i 40 kozaków (razem 500 żołnierzy).

Polacy zostali zaatakowani w miejscu biwakowania w lasach lipieńskich. Wywiązała się walka, w której zginęli Makary Drohomirecki oraz czterech innych powstańców. Reszta oddziału uległa rozproszeniu, uciekając w kierunku Brzeźnia. Rosjanie zakazali pogrzebienia poległych powstańców na cmentarzu, wobec czego ich ciała złożono w kurhanie na polu bitwy. Diedzic majątku w Pyszkowie postawił tam krzyż, a od tego czasu okoliczna ludność nazywa tę część lasu „Poległe”.

„Mogiłka” do dziś jest często odwiedzana przez złoczewian, a w miejscu starego krzyża stoi duży drewniany krzyż i murowany pomnik.

POŁOŻENIE:

MIEJSCOWOŚĆ LIPNO; GPS: 18 ° 39' 41" E 51° 26' 30" N

Krzyż i tablica upamiętniające śmierć powstańców 1863 roku w Leśnictwie Oraczew

Na północ od dworu w Kliczkowie Małym znajduje się mały kompleks leśny Leśnictwa Oraczew, zwany „Wrzaską”. W tym lasu obozował wymęczony walkami oddział powstańczy, korzystający z gościnnej kuchni dziedzica Ignacego Tarnowskiego. Na skutek zdrady, powstańcy zostali otoczeni przez kozaków z garnizonu sieradzkiego i wymordowani. Dwóch oficerów dostało się do niewoli.

Wrzask bitewny słychać było w całej wsi, stąd nazwa kompleksu.

Wzięci do niewoli oficerowie zostali zesłani na Sybir, gdzie spotkali odbywającego służbę wojskową w armii carskiej Bronisława Kłodzińskiego, który pochodził z Kliczkowa Małego. Przekazali mu szkic ukrytej w lesie kasy powstańczej.

POŁOŻENIE:

LEŚNICTWO ORACZEW, ODDZIAŁ 24; GPS: 18 ° 31' 59" E 51° 32' 32" N

**„Dziennik Łódzki”
wspólnie z Regionalną Dyрекcją
Lasów Państwowych w Łodzi**

zapraszają

do udziału w konkursie

***„Pamiętajmy
o Bohaterach”***

Szczegóły akcji na stronie
www.dzienniklodzki.pl/miejscapamieciwlasach

Regionalna Dyrekcja
Lasów Państwowych w Łodzi

Dziennik
ŁÓDZKI

